

dr Robert Szymuła

Uniwersytet w Białymstoku

Wydział Filologiczny, Katedra Językoznawstwa Sławistycznego

tel. (85) 745 74 50

e-mail: r.szymula@uwb.edu.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4879-4554>

OBRAZ ŁOTWY I ŁOTYSZY W POLSKICH TYGODNIKACH OPINII

ABSTRAKT

Artykuł przedstawia analizę obrazu Łotwy i Łotyszy dokonaną na podstawie tekstów prasowych z dwóch wysokonakładowych tygodników opinii „Polityka” i „Do Rzeczy”. Badanie wykazało, że autorzy publikacji zamieszczonych w obu tygodnikach w ciągu ostatnich pięciu lat kreują pozytywny obraz kraju i jego mieszkańców. Cechą charakterystyczną prezentowanego wizerunku jest postrzeganie Łotwy jako części większej całości (przez pryzmat położenia geograficznego, związków gospodarczo-politycznych i układów wojskowych, itp.). W artykule omawiany jest także obraz stosunków łotewsko-polskich i łotewsko-rosyjskich, kreowany w obu tygodnikach.

Słowa kluczowe: Łotwa, Łotysz, prasa, wizerunek

ABSTRACT

THE IMAGE OF LATVIA AND LATVIANS IN POLISH OPINION-MAKING WEEKLY MAGAZINES

The article presents an analysis of the image of Latvia and Latvians, made on the basis of press articles from two opinion-making high-volume weekly magazines “Polityka” and “Do Rzeczy”. The study showed that the authors of texts published in both magazines in the last five years create a positive image of the country and its inhabitants. A characteristic feature of the presented image is the perception of Latvia as part of a larger whole (through the prism of geographical location, economic and political relations, military arrangements, etc.). The article also discusses the picture of Latvian-Polish and Latvian-Russian relations created in both magazines.

Key words: Latvia, Latvian, press, image

Związki Polski i Łotwy mają bogatą historię, która sięga swoimi korzeniami XVI wieku. Jak pisze Hanna Szczechowicz, początki stosunków polsko-łotewskich związane są z osadnictwem polskiej szlachty na terenie Łotwy. Dużą

rolę w zacieśnianiu kontaktów między państwami odegrali jezuici, upowszechniający język łotewski. Zdaniem badaczki najbardziej owocna była współpraca obu krajów w okresie międzywojennym. Dotyczyła ona wtedy głównie sfery polityczno-wojskowej, jednak rozwijały się także więzi gospodarcze i kulturalne, Łotwa postrzegana była przez Polaków bardzo pozytywnie¹. Jak odbierana jest Łotwa w Polsce obecnie?

Niniejszy artykuł poświęcony jest przedstawieniu obrazu Łotwy i Łotyszy, kreowanego we współczesnej polskiej prasie społeczno-politycznej. Źródłem materiału leksykalnego były dwa tygodniki opinii o wysokim nakładzie: „Polityka” (średni nakład w 2018 r. ponad 145 tys. egz., średnia sprzedaż w 2018 r. ponad 97 tys. egz., drugie miejsce pod względem sprzedaży wśród tygodników opinii w 2018 r.) i „Do Rzeczy” (średni nakład w 2018 r. ponad 90 tys. egz., średnia sprzedaż w 2018 r. ponad 34 tys. egz., piąte miejsce pod względem sprzedaży wśród tygodników opinii w 2018 r.)².

Profil tygodnika „Polityka” określany jest jako liberalno-lewicowy, tygodnika „Do Rzeczy” – konserwatywno-liberalny. Stałe działy to w przypadku pierwszego tygodnika m.in. „Kraj”, „Gospodarka”, „Świat”, „Kultura”, „Społeczeństwo”, „Nauka”, „Historia”, „Zdrowie”, „Ludzie i wydarzenia”, „Polityka i obyczaje”, w przypadku drugiego – m.in. „Kraj”, „Świat”, „Opinie”, „Ekonomia”, „Historia”, „Zdrowie”, „Kultura”. Badanie przeprowadzone zostało na podstawie tekstów opublikowanych w obu tygodnikach od 1.01.2014 do 15.04.2019. Analizowane były artykuły (w sumie 317 tekstów), w których użyte zostały leksemy „Łotwa” i „Łotysz” (badane były zbiory kontekstów, w których wystąpiły te elementy). Dane liczbowe przedstawiają się następująco: w tygodniku „Polityka” leksem „Łotwa” pojawił się w 85 artykułach, a leksem „Łotysz” w 58 artykułach, zaś w tygodniku „Do Rzeczy” leksem „Łotwa” użyty został w 157 artykułach, a „Łotysz” w 39 artykułach. Należy wziąć pod uwagę, że w pewnej liczbie tekstów jednostki te występują jednocześnie (np. leksemy „Łotwa” i „Łotysz” w tygodniku „Polityka” występują razem w 8 tekstach).

Leksemy „Łotwa” i „Łotysz” występują w tekstach o różnej tematyce, jednak zdecydowana większość artykułów dotyczy kwestii politycznych, społecznych i gospodarczych.

¹ H. Szczechowicz, *Łotwa w polskiej świadomości historycznej*, „Zeszyty Naukowe. Zbliżenia Cywilizacyjne” 2014, 10, s. 283.

² Wyniki na podstawie danych Związku Kontroli Dystrybucji Prasy. M. Kurdupski, „Sieci” i „Gazeta Polska” z największymi spadkami w 2018 roku. Tylko „Tygodnik Powszechny” ze wzrostem, [w:] Wirtualnemediamedia, [online], <https://www.wirtualnemediamedia.pl/artukul/sprzedaz-tygodnikow-opinii-2018-rok-gosc-niedzielny-sieci>, [dostęp: 08.04.2019].

Jednym z aspektów, pod kątem którego prezentowana jest w tekstach Łotwa, jest jej przeszłość, głównie związana z ZSRR. Państwo określane jest jako *była republika związkowa ZSRR, kraj posocjalistyczny, kraj posowiecki, kraj byłego bloku moskiewskiego itp.* (11 tekstów):

*Krajom byłego Związku Sowieckiego na ogół nie udało się jeszcze sztuka budowy normalnego demokratycznego państwa (Litwa, Łotwa i Estonia są wyjątkami)*³.

*Tak wygląda sytuacja w większości państw byłego bloku moskiewskiego. Państwa wyznaniowo mieszane są tu w mniejszości. To Estonia, Łotwa, Republika Czeska, Węgry oraz Bośnia. Czechy już przed II wojną światową były zeświecczone*⁴.

Artykuły dotyczące okresu II wojny światowej są rzadkością (4 teksty). Publikował je tylko tygodnik „Do Rzeczy”, w niektórych przypadkach skupiając się na kontrowersyjnych momentach (*ciemne karty*):

*Na zastrzeżenie prowadzącego, że Łotwa i Estonia w swojej historii też mają ciemne karty związane ze współpracą z nazistami, a jednak weszły do UE, Starikow odpowiedział: – Ale łotewscy i estońscy esesmani zabijali Rosjan, a nie Żydów, jak ukraińscy kolaboranci, dlatego Europa ich akceptuje*⁵.

W analizowanych tekstach Łotwa postrzegana jest przez pryzmat swojego położenia geograficznego, jako kraj leżący w Europie lub bardziej precyzyjnie w Europie Środkowo-Wschodniej, i przedstawiana na tle innych państw tego regionu (6 tekstów):

*Autorzy projektu zwracają uwagę, że w wielu europejskich krajach Wigilia jest ustawowo dniem wolnym od pracy. Takie prawo obowiązuje w Bułgarii, Cyprze, Czechach, Danii, Estonii, Finlandii, Irlandii, Litwie, Łotwie, Słowacji, oraz na Węgrzech*⁶.

*Obecnie najwyższe tempo przyrostu obserwuje się w Szwecji, Wielkiej Brytanii i Austrii, natomiast ubytek ludności – w krajach europejskich basenu Morza Śródziemnego, a także w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (m.in. Łotwa, Litwa, Estonia, Bułgaria)*⁷.

---

³ M. Przelomiec, *Zachód oddala się od Wschodu*, „Polityka”, 2.09.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1590873,3,zachod-oddala-sie-od-wschodu.read?page=7&moduleId=4781>, [dostęp: 17.04.2019]. Wszystkie podkreślenia moje – R.S.

⁴ A. Szostkiewicz, *Jak się dziś czuje Bóg*, „Polityka”, 25 września 2018, [online], <https://www.polityka.pl/niezbednik/wspolczesny/1764524,1,jak-sie-dzis-czuje-bog.read>, [dostęp: 17.04.2019].

⁵ M. Pieczyński, *Wstyd, że Polacy popierają banderowców*, „Do Rzeczy”, 20.02.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/swiat/22476/Wstyd-ze-Polacy-popieraja-banderowcow.html>, [dostęp: 20.04.2019].

⁶ Redakcja, *Wigilia i Wielki Piątek wolne od pracy? Jest projekt ustawy*, „Do Rzeczy”, 10.12.2018, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/86481/Wigilia-i-Wielki-Piatek-wolne-od-pracy-Jest-projekt-ustawy.html>, [dostęp: 17.04.2019].

⁷ Redakcja, *Europa się kurczy. Ile osób będzie mieszkać na kontynencie w 2050 roku?*, „Polityka”, 11.07.2017, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1712030,1,europa-sie-kurczy-ile-osob-bedzie-mieszkać-na-kontynencie-w-2050-roku.read>, [dostęp: 21.04.2019].

W artykułach opublikowanych w tygodniku „Polityka” (3 teksty) Łotwa opisywana jest także jako sąsiad Polski (*sąsiedzi, kraj sąsiedni*):

*Politycy PiS i szefowie spółek gazowych zapewniają, że będą od nas kupowali gaz sąsiedzi – Ukraina, Słowacja, Czechy, Węgry, Chorwacja, Litwa, Łotwa, Estonia. By to było możliwe, trwa rozbudowa gazociągów tworzących korytarz Północ-Południe*⁸.

Silną tendencją, która wyraźnie zarysowuje się w analizowanych tekstach, jest prezentacja Łotwy w kontekście jej członkostwa w Unii Europejskiej na tle innych państw członkowskich (19 artykułów):

*Stawia to nasz kraj na czwartym miejscu od końca wśród krajów UE jeśli chodzi o potencjał innowacyjny (wg Innovation Union Scorecard 2014). Za nami jest jeszcze tylko Bułgaria, Rumunia i Łotwa*⁹.

*Zwłaszcza że mimo niższego deficytu w 2016 r. nasz dług publiczny i tak znów urósł – z 51,1 do aż 54,4 proc. PKB. W 2016 r. był to trzeci największy wzrost długu w UE – po Bułgarii i Łotwie*¹⁰.

Państwo przedstawiane jest także często w kontekście swojej przynależności do Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) (12 tekstów):

*Działania polskiego rządu mogą jednak oddalić perspektywę zainstalowania w Polsce stałych baz NATO i doprowadzić do przeniesienia ich do mniej kontrowersyjnych państw Sojuszu, jak Łotwa czy Estonia*¹¹.

*Prezydent Andrzej Duda będzie dziś gospodarzem spotkania Bukaresztańskiej Dziewiątki, w którym udział wezmą przedstawiciele państw wschodniej flanki NATO: Polski, Rumunii, Estonii, Litwy, Łotwy, Słowacji, Węgier, Bułgarii oraz Czech*¹².

Łotwa prezentowana jest także w świetle członkostwa w innych grupach, takich jak eurogrupa, Grupa Północna czy kraje Trójmorza:

Greckie propozycje w trakcie spotkania eurogrupy krytykowały kilka państw, w tym Litwa, Łotwa, Słowacja, Finlandia oraz Niemcy, a szef eurogrupy, Jeroen Dijsselbloem,

⁸ A. Grzeszak, *Czy Polska ma szansę uniezależnić się od gazu z Rosji*, „Polityka”, 2.10.2018, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/1765778,1,czy-polska-ma-szanse-uniezaleznic-sie-od-gazu-z-rosji.read>, [dostęp: 19.04.2019].

⁹ B. Fijolek, *Liczy się nie tylko dochód, czyli wartości w interesach*, „Polityka”, 20.05.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/listkicsr/1619905,1,liczy-sie-nie-tylko-dochod-czyli-wartosci-w-interesach.read>, [dostęp: 23.04.2019].

¹⁰ P. Gabryel, *Morawiecki Plus?*, „Do Rzeczy”, 14.05.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/29473/Morawiecki-Plus.html>, [dostęp: 25.04.2019].

¹¹ Redakcja, *„Politico”: Relacje Polski i USA mogą się ochłodzić*, „Polityka”, 15.03.2016, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1654364,1,politico-relacje-polski-i-usa-moga-sie-ochlodzic.read?page=7&moduleId=4781>, [dostęp: 21.04.2019].

¹² Redakcja, *Spotkanie prezydentów Bukaresztańskiej Dziewiątki*, „Do Rzeczy”, 8.06.2018, [online], <https://tygodnik.dorzeczy.pl/plan-dnia/66733/Spotkanie-prezydentow-Bukaresztanskiej-Dziewiatki.html>, [dostęp: 19.04.2019].

zapowiadał, że przeszkodą do zawarcia porozumienia jest też brak zaufania między stronami – zaufania, które nadszarpnęła strona grecka w ostatnich tygodniach¹³.

Przedstawiciele **krajów Trójmorza** spotkali się w celu urzeczywistnienia na poziomie regionalnym i transgranicznym idei współpracy w ramach Unii Europejskiej dwunastu państw Europy Środkowej. Te państwa to Estonia, **Łotwa**, Litwa, Polska, Czechy, Słowacja, Austria, Węgry, Słowenia, Chorwacja, Rumunia i Bułgaria¹⁴.

Zdecydowanie najsilniejszą tendencją w obu tygodnikach jest jednak prezentacja Łotwy jako jednego z krajów bałtyckich/nadbałtyckich (21 tekstów):

Obok Polski do stuletniej tradycji odwołują się **państwa bałtyckie** (Litwa i Estonia – 16 i 24 lutego oraz **Łotwa** – 18 listopada), a także trzy państwa kaukaskie: najsilniej Gruzja (28 maja), a w mniejszym stopniu Armenia i Azerbejdżan (obie 26 maja)¹⁵.

Nowy szef dyplomacji wbrew dotychczasowej tradycji, swoją pierwszą wizytę odbył nie do Polski, ale **do państw nadbałtyckich** – Estonii, **Łotwy** i Litwy. Do Polski przyjedzie jutro¹⁶.

Nawet jeżeli w tekście danego artykułu nie pada określenie *kraje bałtyckie* (*nadbałtyckie*), Łotwa wymieniana jest często razem z Litwą i Estonią (10 tekstów):

*Ale wojskowi wiedzieli doskonale, że jedna silna pancerna brygada to nic wobec kilkunastu po rosyjskiej stronie – wiedzieli też, że jeśli chodzi o kraje wschodniej flanki, cokolwiek jest w stanie przeciwstawić Rosji najsilniejsza Polska i znacznie słabsze **Litwa, Łotwa i Estonia**, nie wystarczy dla powstrzymania utraty terytorium¹⁷.*

W podobnych kontekstach prezentowani są Łotysze. Przedstawiani są oni jako sąsiedzi Polski (5 artykułów), mieszkańcy kraju europejskiego (1 artykuł), leżącego w Europie Środkowo-Wschodniej (1 artykuł), kraju należącego do Unii Europejskiej (7 artykułów) i do NATO (3 artykuły), kraju bałtyckiego/nadbałtyckiego (4 artykuły), w porównaniu do mieszkańców innych państw z tych grup:

¹³ Redakcja, *Szczyt eurogrupy: jest kompromis w sprawie greckiego kryzysu*, „Polityka”, 13.07.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/1625905,1,szczyt-eurogrupy-jest-kompromis-w-sprawie-greckiego-kryzysu.read>, [dostęp: 26.04.2019].

¹⁴ Redakcja, *Pierwsze Forum Regionów Trójmorza w Rzeszowie*, „Do Rzeczy”, 4.07.2018, [online], <https://dorzeczy.pl/tylko-na-dorzeczy/69559/Pierwsze-Forum-Regionow-Trojmorza-w-Rzeszowie.html>, [dostęp: 24.04.2019].

¹⁵ J. Winięcki, *A jak świętują inne stuletnie kraje?*, „Polityka”, 11.11.2018, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1771154,1,a-jak-swietuja-inne-stuletnie-kraje.read>, [dostęp: 21.04.2019].

¹⁶ Redakcja, *Jutro wizyta szefa niemieckiej dyplomacji w Warszawie*, „Do Rzeczy”, 7.03.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/swiat/23719/Jutro-wizyta-szefa-niemieckiej-dyplomacji-w-Warszawie.html>, [dostęp: 21.04.2019].

¹⁷ M. Świerczyński, *Amerykanie wzmacniają Europę i czekają na wsparcie*, „Polityka”, 14.02.2018, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1737994,1,amerykanie-wzmacniają-europe-i-czekaja-na-wsparcie.read>, [dostęp: 26.04.2019].

Tak więc od razu po tragedii władze widziały jej sprawców wśród tych wrogów państwa polskiego, którzy dążyli do jego osłabienia czynami bezwzględnej dywersji, zamachów i sabotażu. Trudno się dziwić naszym ówczesnym politykom. Dopiero co zakończyły się walki o granice ze wszystkimi – poza **Łotyszami – sąsiadami**¹⁸.

Kilka godzin Baracka Obamy w Estonii ma także pokrzepić sojuszników, bo obietnice złożone Estończykom, m.in. o nienaruszalnym i wiecznym sojuszu amerykańsko-estońskim, są tak samo ważne dla **Łotyszy**, Litwinów, jak i dla pozostałych **członków NATO**¹⁹.

Jak autorzy analizowanych tekstów oceniają Łotwę i Łotyszy na tle innych państw? Oba tygodniki najczęściej skupiają się na kwestiach związanych z gospodarką. Autorzy artykułów podkreślają szybki rozwój gospodarczy kraju i poprawę jego konkurencyjności (też w stosunku do Polski), choć Łotysze nadal określani są jako *naród na dorobku*:

*Był PIT obniżony do 16 i 26 proc. (z obecnych 18 i 32), a docelowo nawet podatek liniowy (Któż go już w Polsce nie obiecywał?! A wprowadziły go u siebie niemal wszystkie narody na dorobku, poza nami, bo i Węgrzy, i Czesi, i Litwini, i Łotysze, i Estończycy, i Rumuni, i Bułgarzy, i Serbowie itd.)*²⁰.

*Świetnie rozwijają się Niemcy, nasz największy partner handlowy, gdzie wielu ekonomistów wręcz boi się przegrzania gospodarki. Polska gospodarka urosła w całym 2017 r. zapewne o ok. 4,5 proc. To dobry wynik, ale wcale nie najlepszy. Szybciej od nas rozwijały się np. Rumunia, Łotwa i Malta, a w podobnym tempie Czechy*²¹.

Autorzy publikujący w tygodniku „Do Rzeczy” akcentują skuteczne wyjście kraju z kryzysu, który rozpoczął się w 2008 r., porównując sytuację gospodarczą Polski i Łotwy:

*I oto teraz, po zaledwie czterech latach jego rządów, Łotwa może się poszczycić takim stanem finansów publicznych, że nam nie pozostaje nic innego, jak tylko zazdrościć. Z deficytem budżetowym w tym roku poniżej 1,5 proc., gdy w Polsce znów, mimo zaklęć rządzących, przekroczy on 3 proc.*²²

¹⁸ M. Rosalak, *Zagadka wybuchu warszawskiej prochowni*, „Do Rzeczy”, 26.03.2019, [online], <https://do-rzeczy.pl/kraj/97973/Zagadka-wybuchu-warszawskiej-prochowni.html>, [dostęp: 26.04.2019].

¹⁹ J. Winiecki, *Obama w Tallinie przed szczytem NATO – demonstracja pod adresem Putina*, „Polityka”, 3.09.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1591347,1,obama-w-tallinie-przed-szczytem-nato--demonstracja-pod-adresem-putina.read?page=151&moduleId=4781>, [dostęp: 26.04.2019].

²⁰ P. Gabryel, *Kropka w kropkę*, „Do Rzeczy”, 27.09.2016, [online], <https://tygodnik.dorzeczy.pl/11111/Kropka-w-kropke.html>, [dostęp: 24.04.2019].

²¹ Redakcja, *Najważniejsze wydarzenia w Polsce w 2017 roku*, „Polityka”, 31.12.2017, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1732792,1,najwazniejsze-wydarzenia-w-polsce-w-2017-roku.read>, [dostęp: 27.04.2019].

Na szczególną uwagę w tym kontekście zasługuje artykuł Piotra Gabryela *Nie tylko generał Dąbrowski. Także premier Dombrovskis*, opublikowany w tygodniku „Do Rzeczy” (17.04.2014). Premier Łotwy stawiany jest w nim za wzór dla polskich polityków:

*Premier Łotwy Valdis Dombrovskis, człowiek o polskich korzeniach zarówno ze strony matki, jak i ojca, w cztery lata dokonał na Łotwie tego, co Donald Tusk i jego pomagierzy od siedmiu bołości obiecują zrobić w Polsce od lat pięciu z okładem. (...) Łotwa osuwała się wówczas w otchłań bankructwa. Krajem wstrząsały strajki i demonstracje (...) Zastanawiam się, jak długo my będziemy musieli czekać teraz na polskiego Dombrovskisa. Bo jeśli mielibyśmy się go nie doczekać, to czarno widzę przyszłość naszego państwa, zważywszy na mnogość kłopotów, w które wpędzili nas politycy po odejściu z polityki Balcerowicza*²³.

Autor, chwalać premiera Łotwy, emocjonalnie stwierdza nawet:

*(...) chyba najwyższy czas zaproponować, żebyśmy choćby po jednej ze zwrotek naszego hymnu narodowego refren śpiewali w nieco zmienionym kształcie, zastępując nazwisko Dąbrowskiego nazwiskiem Dombrovskisa, a ziemię włoską – łotewską. (...) Czasy bowiem takie, że dobrze brać przykład nie tylko z gen. Henryka Dąbrowskiego (bo z niego zawsze), ale także z premiera Valdisa Dombrovskisa*²⁴.

Autorzy publikujący w tygodniku „Polityka” chwala Łotwę za sprawne wprowadzenie euro i podkreślają płynące z tego kroku korzyści:

*To kolejne rozszerzenie odbyło się, podobnie jak poprzednie, bez większych problemów logistycznych. Tradycyjnie już euro zastąpiło dotychczasową walutę 1 stycznia. (...) Od strony formalnej wszystko przebiegło sprawnie*²⁵.

*Estonia po trzech latach członkostwa przypomina Holandię, Słowacja zasysa kolejne inwestycje przemysłowe, Łotwa z pomocą euro wyszła z kryzysu*²⁶.

W obu tygodnikach państwo przedstawiane jest w korzystnym świetle na tle innych krajów należących do Unii Europejskiej także pod względem, np. miejsca kobiet w biznesie, wydatków na politykę prorodzinną czy poprawy sytuacji dzieci:

²² P. Gabryel, *Nie tylko generał Dąbrowski. Także premier Dombrovskis*, „Do Rzeczy”, 15.04.2014, [online], <https://dorzeczy.pl/felietony/623/Nie-tylko-general-Dabrowski-Takze-premier-Dombrovskis.html>, [dostęp: 17.04.2019].

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ M. Ostrowski, *Polityka zagraniczna do „korekty”? Niekoniecznie*, „Polityka”, 6.08.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1628833,1,polityka-zagraniczna-do-korekty-niekoniecznie.read>, [dostęp: 27.04.2019].

²⁶ W. Smoczyński, *Litwa z unijną walutą*, „Polityka”, 6.01.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1604529,1,litwa-z-unijna-waluta.read>, [dostęp: 27.04.2019].

*Najlepszymi warunkami dla rozwoju kobiecych karier w biznesie może pochwalić się Finlandia (29,1 proc.), Łotwa (29 proc.) oraz Francja (26,8 proc.)*²⁷.

Z zenująco niskimi *wydatkami na politykę prorodzinną* sytuujemy się dopiero na 24. miejscu wśród 28 państw UE. A podobnie jak my zamożni Czesi, Węgrzy, Łotysze i Estończycy *wydają na ten cel ponad trzy razy więcej od nas*²⁸.

Łotwa postrzegana jest także pozytywnie jako członek NATO (sprawiający mniej kłopotów niż Polska):

*Działania polskiego rządu mogą jednak oddalić perspektywę zainstalowania w Polsce stałych baz NATO i doprowadzić do przeniesienia ich do mniej kontrowersyjnych państw Sojuszu, jak Łotwa czy Estonia*²⁹.

Państwo przedstawiane jest w obu tygodnikach jako bardzo pozytywny przykład transformacji kraju postsowieckiego (na równi z pozostałymi krajami nadbałtyckimi):

*Krajom byłego Związku Sowieckiego na ogół nie udało się jeszcze sztuka budowy normalnego demokratycznego państwa (Litwa, Łotwa i Estonia są wyjątkami)*³⁰.

Autorzy tekstów prasowych wskazują jednak także słabe strony Łotwy, w porównaniu z innymi państwami (np. niska innowacyjność):

*Marzymy o roli wzorowego ucznia w unijnej klasie, ale siedzimy w osłej ławce. Razem z nami Bułgaria, Łotwa, Rumunia, kraje najniżej notowane w Europejskim Rankingu Innowacyjności (ERI)*³¹.

*Dalej: pod względem innowacyjności, za którą w sporej mierze odpowiadają przecież ludzie nauki, też wleczeni się w ogonie; w UE gorsi od nas są tylko Rumuni, Łotysze i Bułgarzy*³².

Na szczególną uwagę zasługuje przedstawienie Łotwy i Łotyszy pod kątem dwóch kwestii: stosunków łotewsko-polskich i łotewsko-rosyjskich. O stosunkach łotewsko-polskich na podstawie zebranych tekstów można stwierdzić,

---

²⁷ A. Szczerbiak, *Mało prezesek. W biznesie wciąż rządzą mężczyźni*, „Polityka”, 30.09.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1594411,1,malo-prezesek-w-biznesie-wciaz-rzadza-mezczyzni.read>, [dostęp: 26.04.2019].

²⁸ P. Gabryel, *500 zł po francusku*, „Do Rzeczy”, 19.01.2016, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/7914/500-zl-po-francusku.html>, [dostęp: 19.04.2019].

²⁹ Redakcja, „*Politico*”: *Relacje Polski i USA mogą się ochłodzić*, op. cit.

³⁰ M. Przełomiec, *Zachód oddala się od Wschodu*, „Polityka”, 2.09.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1590873,3,zachod-oddala-sie-od-wschodu.read?page=6&moduleId=4781>, [dostęp: 17.04.2019].

³¹ A. Grzeszak, *Czy uwłaszczenie pracowników naukowych ma sens?*, „Polityka”, 5.07.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/1583147,1,czy-uwlaszczenie-pracownikow-naukowych-ma-sens.read>, [dostęp: 21.04.2019].

³² P. Gabryel, *Pożegnanie z prof. Chalturą*, „Do Rzeczy”, 8.10.2014, [online], <https://dorzeczy.pl/felietony/4448/Pozegnanie-z-prof-Chaltura.html>, [dostęp: 28.04.2019].

że są one bardzo poprawne (co potwierdza także literatura przedmiotu³³). Artykuły zawierają np. informacje o częstych oficjalnych kontaktach przedstawicieli władz Łotwy i Polski (lub szerzej: przedstawicieli władz krajów nadbałtyckich i Polski):

*Do Polski z wizytą przybywa prezydent Łotwy Raimonds Vējonis z żoną. Ceremonię powitania na dziedzińcu Pałacu Prezydenckiego zaplanowano o 11.00, a o 12.30 zapowiedziana jest również wypowiedź dla mediów **prezydentów Polski i Łotwy**³⁴.*

*We wtorek rusza Forum Ekonomiczne w Krynicy z udziałem prezydenta Andrzeja Dudy. Z kolei w Warszawie **spotkają się premierzy Polski, Litwy, Łotwy i Estonii**³⁵.*

Podkreślane są dobre kontakty nie tylko oficjalne, ale też nieoficjalne, np. bezproblemowe funkcjonowanie ruchu przygranicznego, z którego korzystają szeregowi Łotysze:

*Widzowie – w tym **Łotysze i Litwini, którzy wpadają do Suwałk na zakupy – przed pokazem idą do sąsiadującego z kinem Pink Bowling na kręgle i piwo**³⁶.*

O dobrych stosunkach najlepiej świadczą bardzo jednoznaczne deklaracje, że oba państwa mają wiele wspólnego (bliskie sąsiedztwo, wspólny Bałtyk, podobne losy powojenne, jednoczesne wstąpienie do Unii Europejskiej) i Polska ma w Łotwie (i szerzej: w krajach nadbałtyckich) sojusznika, na którego wsparcie może liczyć:

*Raport ISP pokazuje, że **kraje bałtyckie mogą wyrastać na naszych sojuszników, dzielających nasze przekonania i poglądy na sytuację międzynarodową**³⁷.*

*Premier Łotwy Maris Kuczinskis stwierdził natomiast, że dobrym kierunkiem w związku ze sporem, są kolejne rundy negocjacji pomiędzy Polską a Komisją Europejską. – **Polska powinna prowadzić nadal negocjacje z KE – dodał polityk. Jednocześnie***

³³ P. Łossowski, *Łotwa nasz sąsiad. Stosunki polsko-łotewskie w latach 1918–1939*, Warszawa 1990; *Łotwa wczoraj, dziś, jutro: materiały pokonferencyjne*, T. Paluszyński, T. Navickas, L. Marcinkowska (red.), Poznań 2003.

³⁴ Redakcja, *Ostatni dzień wizyty premier Szydło w Chinach i spotkanie prezydentów Polski i Łotwy*, „Do Rzeczy”, 15.05.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/plan-dnia/29526/Ostatni-dzien-wizyty-premier-Szydlo-w-Chinach-i-spotkanie-prezydentow-Polski-i-Lotwy.html>, [dostęp: 28.04.2019].

³⁵ Redakcja, *Prezydent na Forum Ekonomicznym w Krynicy, premier spotka się z liderami państw bałtyckich*, „Do Rzeczy”, 5.09.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/plan-dnia/40548/Prezydent-na-Forum-Ekonomicznym-w-Krynicy-premier-spotka-sie-z-liderami-panstw-baltyckich.html>, [dostęp: 28.04.2019].

³⁶ E. Turlej, *Kto poszedł do kina na „Pięćdziesiąt twarzy Greya”*, „Polityka”, 3.03.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1610779,1,kto-poszedl-do-kina-na-piecdziesiat-twarzy-greya.read>, [dostęp: 21.04.2019].

³⁷ J. Wilczak, *Polska, Litwa, Łotwa i Estonia – sporo nas łączy, sporo też dzieli*, „Polityka”, 22.11.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1640881,1,polska-litwa-lotwa-i-estonia-sporo-nas-laczy-sporo-tez-dzieli.read>, [dostęp: 28.04.2019].

Kuczinskis zapewnił, że Łotwa „byłaby przeciwna jakimkolwiek karom nakładanym na Polskę”. – W tym względzie wszystkie trzy kraje bałtyckie myślą podobnie – dodał polityk³⁸.

Bardziej skomplikowana jest kwestia stosunków łotewsko-rosyjskich. Problem ten jest prezentowany w analizowanych artykułach niejednoznacznie. Z jednej strony, kreowany jest obraz napiętych stosunków łotewsko-rosyjskich i znacznego zagrożenia Łotwy i krajów nadbałtyckich ze strony Rosji. W artykułach możemy przeczytać pełne negatywnych emocji zapewnienia, że *III wojna światowa ma się zacząć na Łotwie, wyrok na Łotwę już zapadł, a Łotysze będą następnymi ofiarami agresji rosyjskiej*:

Wiadomo, że III wojna światowa ma się zacząć na Łotwie. (...) Generalnie – wyrok na Łotwę, zdaje się, już zapadł. (...) O tym, że „Łotwa następna” pisze się coraz częściej³⁹.

Litwini, Łotysze i Estończycy wiedzą, że będą następnymi ofiarami agresji. Działają. Polskie władze nie mogą się zdecydować na żadną politykę⁴⁰.

Autorzy artykułów twierdzą, że obiektem ataku ma być Łatgalia, i przedstawiają nawet scenariusz agresji:

(...) w Łatgalii, na rosyjskojęzycznym wschodzie Łotwy, pojawiają się rosyjscy agitatorzy, podburzają lokalną ludność przeciw władzy Rygi. A potem wszystko odbywa się według schematu ukraińskiego: rosyjskie zielone ludziki razem z lokalnymi aktywistami opanowują budynki w łatgalskich miastach, na szosach ustawiają blokady – i Łatgalska Republika Ludowa gotowa⁴¹.

Z drugiej strony w analizowanych tekstach prasowych przytaczane są dane świadczące o tym, że sami Łotysze nie wierzą w agresję rosyjską:

W badanych krajach wyraźnie obecny jest lęk przed Rosją. Najsilniejszy w Polsce – mówi o tym 80 proc. ankietowanych! Litwini boją się mniej, na poziomie 60 proc., a jeszcze mniej Estończycy – 59 proc. Tymczasem na Łotwie większość społeczeństwa, 55 proc., nie obawia się takiego zagrożenia⁴².

³⁸ Redakcja, *Litwa, Łotwa i Estonia nie chcą sankcji wobec Polski*. „Wszystkie trzy kraje bałtyckie myślą podobnie”, „Do Rzeczy”, 9.03.2018, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/58406/Litwa-Lotwa-i-Estonia-nie-chca-sankcji-wobec-Polski-Wszystkie-trzy-kraje-baltyckie-mysla-podobnie.html>, [dostęp: 28.04.2019].

³⁹ Z. Szczerek, *Czy Rosja jest zagrożeniem dla Łotwy*, „Polityka”, 27.12.2016, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1688164,1,czy-rosja-jest-zagrozeniem-dla-lotwy.read>, [dostęp: 27.04.2019].

⁴⁰ P. Semka, *Pozorny realizm i trzeźwy idealizm wobec Ukrainy*, „Do Rzeczy”, 9.03.2015, [online], <https://tygodnik.dorzeczy.pl/5709/Pozorny-realizm-i-trzezwy-idealizm-wobec-Ukrainy.html>, [dostęp: 26.04.2019].

⁴¹ Z. Szczerek, *Czy Rosja jest zagrożeniem dla Łotwy*, „Polityka”, op. cit.

⁴² J. Wilczak, *Polska, Litwa, Łotwa i Estonia – sporo nas łączy, sporo też dzieli*, op. cit.

Stosunki łotewsko-rosyjskie to także kwestia rosyjskiej mniejszości narodowej. Jak zauważają autorzy publikowanych tekstów, mniejszość rosyjska mieszkająca na terenie Łotwy jest liczna, jednak w wielu przypadkach nie posiada pełnych praw:

Dwumilionowa Łotwa ma największą mniejszość rosyjską spośród państw bałtyckich. Oficjalnie to ok. 26 proc., jednak to zaniżone cyfry, biorąc pod uwagę fakt, że w kraju żyje potężna (stosunkowo) grupa bezpaństwowców. Ok. 300 tysięcy mieszkańców nie posiada pełni praw, w tym prawa wyborczego, i legitymuje się paszportem bezpaństwowca. (...) De facto są obywatelami drugiej kategorii, dla których zamknięta jest np. długa lista zawodów⁴³.

Powodem tej sytuacji jest fakt, że wielu przedstawicieli mniejszości rosyjskiej nie zna języka łotewskiego (znajomość języka powinna być potwierdzona egzaminem), co jest niezbędnym warunkiem do uzyskania obywatelstwa:

Mówią po łotewsku? – pytam, bo na Łotwie Rosjanin może przeżyć całe życie, nie znając łotewskiego. Nie dostanie wtedy obywatelstwa, tylko status „obcego”, co jest zresztą głównym powodem zatargów z etnicznymi Łotyszami. Aby dostać łotewskie papiery, należy zdać egzamin z języka państwowego. W efekcie „obcymi” we własnym kraju jest kilkanaście procent jego mieszkańców⁴⁴.

Nieznajomość języka łotewskiego, co podkreślają autorzy tekstów, jest negatywnie odbierana przez samych Łotyszy:

Janis kończy pracę, siadamy przy stoliku. Rosjanie zawsze tu będą – mówi. Ale niech się przynajmniej łotewskiego uczą, jeśli chcą tu żyć. 25 lat niepodległości, come on, to chyba wystarczy, żeby się nauczyć języka?⁴⁵

Co oni opowiadają? – zirytowała się Zigrida Some, redaktorka naczelna łotewskojęzycznego „Latgales Lajks”, gdy jej to wszystko opowiedziałem. – Ćwierć wieku mieli na nauczenie się języka i nadal nie mówią. No, ja bardzo przepraszam. Jeśli ktoś nie jest w stanie nauczyć się języka państwowego, to jak mu dawać obywatelstwo?⁴⁶

W analizowanych tekstach praktycznie brak niestety bezpośrednich informacji na temat mentalności Łotyszy. W zaledwie jednym artykule opublikowanym w tygodniku „Polityka” autor wspomina o cechach charakteru mieszkańców Łotwy:

---

⁴³ J. Prus-Wojciechowska, *Ukraiński scenariusz dla Rygi?*, „Polityka”, 6.05.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1578969,1,ukraiński-scenariusz-dla-rygi.read>, [dostęp: 21.04.2019].

⁴⁴ Z. Szczerek, *Czy Rosja jest zagrożeniem dla Łotwy*, op. cit.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Z. Szczerek, *Łotwa: kto swój, a kto obcy?*, „Polityka”, 14.10.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1595699,1,lotwa-kto-swoj-a-kto-obcy.read>, [dostęp: 27.04.2019].

*Poza tym – zachnęła się – gdzie nam do jakiejś rewolucji, do jakichś puczów. My, tu na Łotwie, jesteśmy bardziej jak ludy Północy, jak Szwedzi. Zimni, spokojni, poważni. Gdzie nam do takiego Donbasu. Mentalność różna*⁴⁷.

W jednym tekście z tego samego tygodnika możemy uzyskać też informacje na temat wyglądu Łotyszy (w porównaniu do Rosjan):

Janis, długi, pociągły Łotysz, o fryzurze na blond hipstera, pracuje w jednym z ryzyknych McDonalldów. Patrzy na wchodzącego klienta i, jak się chwali, od razu wie, czy powiedzieć „dobryj dzień” czy „labdien”. Twierdzi, że Łotysze wyglądają inaczej od Rosjan i że prawie zawsze trafia.

– Czym się różnią? – pytam.

– Co ty – śmieje się Janis. – Nie wiesz, jak Rosjanie wyglądają? **Nasi bardziej po europejsku, jakoś tak bardziej... skandynawsko nawet. Modniej.** A Rosjanie – jak ludzie z Europy Wschodniej⁴⁸.

Zaprezentowane uwagi na temat obrazu Łotwy i Łotyszy w polskiej prasie społeczno-politycznej oparte zostały na artykułach z dwóch wysokonakładowych tygodników opinii. Należy podkreślić, że mimo przewagi liczebnej (np. 85 artykułów w tygodniku „Polityka”, w których użyty został leksem „Łotwa”, wobec 157 analogicznych artykułów w tygodniku „Do Rzeczy”), tygodnik „Polityka” dostarcza czytelnikowi zdecydowanie więcej konkretnych informacji o Łotwie i jej mieszkańcach. W dużej części badanego materiału wyekscerpowanego z tygodnika „Do Rzeczy” Łotwa była wymieniana tylko z nazwy jako jedno z państw, o których pisał autor (81 tekstów), bądź opisywane wydarzenia miały miejsce na terenie tego kraju, lecz nie były związane z jego specyfiką, a fakt bycia Łotyszem nie mówił wiele o bohaterze tekstu (17 tekstów) – przynależność do danego narodu była cechą drugorzędną w danym kontekście lub nie wносиła niczego istotnego do opisu prezentowanej sytuacji.

W zdecydowanej większości artykuły opisywały czasy współczesne. W pozostałych przypadkach w tekstach znajdowało się albo odniesienie do czasów Związku Radzieckiego (Łotwa jako była republika związkowa ZSRR, kraj posocjalistyczny), albo do czasów wojennych (zaledwie 4 teksty opublikowane w tygodniku „Do Rzeczy”). Skupienie na współczesnych kwestiach politycznych, społecznych i gospodarczych wydaje się naturalne ze względu na profil tygodników. W obu tytułach pojawiały się też bardzo nieliczne artykuły dotyczące innej tematyki: sportu (5 tekstów w tygodniku „Polityka”, 3 teksty w tygodniku „Do Rzeczy”) czy kultury (2 teksty w tygodniku „Polityka”, 1 tekst w tygodniku „Do Rzeczy”). Niestety, nie były to teksty, które dostarczyłyby czytelnikowi

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Z. Szczerek, *Czy Rosja jest zagrożeniem dla Łotwy*, op. cit.

konkretnych informacji, np. pozwoliłyby poznać specyfikę muzyki czy sztuki łotewskiej (były to zaledwie wzmianki).

Fakt, który zwraca uwagę przy analizie zebranych tekstów, to postrzeganie Łotwy przez pryzmat jej przynależności do większej całości, np. Unii Europejskiej czy NATO (Łotwa porównywana do innych państw członkowskich), jednak przede wszystkim przedstawienie jej jako jednego z krajów nadbałtyckich. W wielu tekstach Łotwa, Litwa i Estonia wymieniane są razem, nawet jeżeli nie towarzyszy temu użycie określenia „kraje bałtyckie (nadbałtyckie)”, co podkreśla ich ścisłe związki i bliską współpracę.

W obu tygodnikach kreowany jest pozytywny obraz państwa i jego mieszkańców. Stosunki łotewsko-polskie i polsko-łotewskie prezentowane są jako bardzo poprawne. Żaden z zebranych tekstów nie opisywał jakiegokolwiek konfliktu łotewsko-polskiego, częste są za to przykłady wskazujące na to, że Łotwę (czy też szerzej: kraje nadbałtyckie) i Polskę można uważać za sojuszników.

Zdecydowanie bardziej skomplikowany jest obraz stosunków łotewsko-rosyjskich: z jednej strony kreowana jest wizja zagrożenia Łotwy ze strony Rosji, z drugiej czytelnik otrzymuje jasny przekaz, że sami Łotysze w to zagrożenie nie wierzą. Należy jednak podkreślić, że artykuły opisujące te problemy są bardzo nieliczne (tylko 4 teksty prasowe), wszystkie opublikowane zostały w jednym tygodniku („Polityka”), przy czym autorem 2 z nich jest ten sam dziennikarz.

W analizowanych artykułach przedstawiona została także sytuacja rosyjskiej mniejszości narodowej (wielokrotnie nieposiadającej pełnych praw z powodu nieznanomości języka łotewskiego). Niestety, w obu tygodnikach w badanym okresie nie ukazał się żaden tekst mówiący o polskiej mniejszości narodowej, czwartej pod względem liczebności (według spisu ludności z 2011 r. na Łotwie mieszkało prawie 45 tys. osób deklarujących narodowość polską, co stanowi 2,16% wszystkich mieszkańców kraju)⁴⁹.

Bibliografia

Fijołek B., *Liczy się nie tylko dochód, czyli wartości w interesach*, „Polityka”, 20.05.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/listki/sr/1619905,1,liczy-sie-nie-tylko-dochod-czyli-wartosci-w-interesach.read>, [dostęp: 23.04.2019].

---

⁴⁹ M. Wojnar, *Zapomniany sąsiad*, „Nowa Europa Wschodnia”, 23.12.2013, [online], <http://www.new.org.pl/1273-zapomniany-sasiad>, [dostęp: 05.06.2019].

- Gabryel P., *500 zł po francusku*, „Do Rzeczy”, 19.01.2016, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/7914/500-zl-po-francusku.html>, [dostęp: 19.04.2019].
- Gabryel P., *Kropka w kropkę*, „Do Rzeczy”, 27.09.2016, [online], <https://tygodnik.dorzeczy.pl/11111/Kropka-w-kropke.html>, [dostęp: 24.04.2019].
- Gabryel P., *Morawiecki Plus?*, „Do Rzeczy”, 14.05.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/29473/Morawiecki-Plus.html>, [dostęp: 25.04.2019].
- Gabryel P., *Nie tylko generał Dąbrowski. Także premier Dombrowskis*, „Do Rzeczy”, 15.04.2014, [online], <https://dorzeczy.pl/felietony/623/Nie-tylko-general-Dabrowski-Takze-premier-Dombrowskis.html>, [dostęp: 17.04.2019].
- Gabryel P., *Pożegnanie z prof. Chalturą*, „Do Rzeczy”, 8.10.2014, [online], <https://dorzeczy.pl/felietony/4448/Pozegnanie-z-prof-Chaltura.html>, [dostęp: 28.04.2019].
- Grzeszak A., *Czy Polska ma szansę uniezależnić się od gazu z Rosji*, „Polityka”, 2.10.2018, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/1765778,1,czy-polska-ma-szanse-uniezaleznic-sie-od-gazu-z-rosji.read>, [dostęp: 19.04.2019].
- Grzeszak A., *Czy uwłaszczenie pracowników naukowych ma sens?*, „Polityka”, 5.07.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/1583147,1,czy-uwlaszczenie-pracownikow-naukowych-ma-sens.read>, [dostęp: 21.04.2019].
- Kurdupski M., *„Sieci” i „Gazeta Polska” z największymi spadkami w 2018 roku. Tylko „Tygodnik Powszechny” ze wzrostem*, [w:] Wirtualnemediia, [online], <https://www.wirtualnemediia.pl/artykul/sprzedaz-tygodnikow-opinii-2018-rok-gosc-niedzieln-y-sieci>, [dostęp: 8.04.2019].
- Łossowski P., *Łotwa nasz sąsiad. Stosunki polsko-łotewskie w latach 1918–1939*, Warszawa 1990.
- Łotwa wczoraj, dziś, jutro: materiały pokonferencyjne*, T. Paluszyński, T. Navickas, L. Marcinkowska (red.), Poznań 2003.
- Ostrowski M., *Polityka zagraniczna do „korekty”? Niekoniecznie*, „Polityka”, 6.08.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1628833,1,polityka-zagraniczna-do-korekty-niekoniecznie.read>, [dostęp: 27.04.2019].
- Pieczyński M., *Wstyd, że Polacy popierają banderowców*, „Do Rzeczy”, 20.02.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/swiat/22476/Wstyd-ze-Polacy-popieraja-banderowcow.html>, [dostęp: 20.04.2019].
- Prus-Wojciechowska J., *Ukraiński scenariusz dla Rygi?*, 6.05.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1578969,1,ukraiński-scenariusz-dla-rygi.read>, [dostęp: 21.04.2019].
- Przełomiec M., *Zachód oddala się od Wschodu*, „Polityka”, 2.09.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1590873,3,zachod-oddala-sie-od-wschodu.read?page=7&moduleId=4781>, [dostęp: 17.04.2019].

- Redakcja, *Europa się kurczy. Ile osób będzie mieszkać na kontynencie w 2050 roku?*, „Polityka”, 11.07.2017, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1712030,1,europa-sie-kurczy-ile-osob-bedzie-mieszkac-na-kontynencie-w-2050-roku.read>, [dostęp: 21.04.2019].
- Redakcja, *Jutro wizyta szefa niemieckiej dyplomacji w Warszawie*, „Do Rzeczy”, 7.03.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/swiat/23719/Jutro-wizyta-szefa-niemieckiej-dyplomacji-w-Warszawie.html>, [dostęp: 21.04.2019].
- Redakcja, *Litwa, Łotwa i Estonia nie chcą sankcji wobec Polski*. „Wszystkie trzy kraje bałtyckie myślą podobnie”, „Do Rzeczy”, 9.03.2018, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/58406/Litwa-Lotwa-i-Estonia-nie-chca-sankcji-wobec-Polski-Wszystkie-trzy-kraje-baltyckie-mysla-podobnie.html>, [dostęp: 28.04.2019].
- Redakcja, *Najważniejsze wydarzenia w Polsce w 2017 roku*, „Polityka”, 31.12.2017, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1732792,1,najwazniejsze-wydarzenia-w-polsce-w-2017-roku.read>, [dostęp: 27.04.2019].
- Redakcja, *Ostatni dzień wizyty premier Szydło w Chinach i spotkanie prezydentów Polski i Łotwy*, „Do Rzeczy”, 15.05.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/plan-dnia/29526/Ostatni-dzien-wizyty-premier-Szydlo-w-Chinach-i-spotkanie-prezydentow-Polski-i-Lotwy.html>, [dostęp: 28.04.2019].
- Redakcja, *Pierwsze Forum Regionów Trójmorza w Rzeszowie*, „Do Rzeczy”, 4.07.2018, [online], <https://dorzeczy.pl/tylko-na-dorzeczy/69559/Pierwsze-Forum-Regionow-Trojmorza-w-Rzeszowie.html>, [dostęp: 24.04.2019].
- Redakcja, *„Politico”: Relacje Polski i USA mogą się ochłodzić*, „Polityka”, 15.03.2016, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1654364,1,politico-relacje-polski-i-usa-moga-sie-ochlodzic.read?page=7&moduleId=4781>, [dostęp: 21.04.2019].
- Redakcja, *Prezydent na Forum Ekonomicznym w Krynicy, premier spotka się z liderami państw bałtyckich*, „Do Rzeczy”, 5.09.2017, [online], <https://dorzeczy.pl/plan-dnia/40548/Prezydent-na-Forum-Ekonomicznym-w-Krynicy-premier-spotka-sie-z-liderami-panstw-baltyckich.html>, [dostęp: 28.04.2019].
- Redakcja, *Spotkanie prezydentów Bukaresztańskiej Dziewiatki*, „Do Rzeczy”, 8.06.2018, [online], <https://tygodnik.dorzeczy.pl/plan-dnia/66733/Spotkanie-prezydentow-Bukaresztanskiej-Dziewiatki.html>, [dostęp: 19.04.2019].
- Redakcja, *Szczyt eurogrupy: jest kompromis w sprawie greckiego kryzysu*, „Polityka”, 13.07.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/1625905,1,szczyt-eurogrupy-jest-kompromis-w-sprawie-greckiego-kryzysu.read>, [dostęp: 26.04.2019].
- Redakcja, *Wigilia i Wielki Piątek wolne od pracy? Jest projekt ustawy*, „Do Rzeczy”, 10.12.2018, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/86481/Wigilia-i-Wielki-Piatek-wolne-od-pracy-Jest-projekt-ustawy.html>, [dostęp: 17.04.2019].
- Rosalak M., *Zagadka wybuchu warszawskiej prochowni*, „Do Rzeczy”, 26.03.2019, [online], <https://dorzeczy.pl/kraj/97973/Zagadka-wybuchu-warszawskiej-prochowni.html>, [dostęp: 26.04.2019].

- Semka P., *Pozorny realizm i trzeźwy idealizm wobec Ukrainy*, „Do Rzeczy”, 9.03.2015, [online], <https://tygodnik.dorzeczy.pl/5709/Pozorny-realizm-i-trzezwy-idealizm-wobec-Ukrainy.html>, [dostęp: 26.04.2019].
- Smoczyński W., *Litwa z unijną walutą*, „Polityka”, 6.01.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1604529,1,litwa-z-unijna-waluta.read>, [dostęp: 27.04.2019].
- Szczechowicz H., *Łotwa w polskiej świadomości historycznej*, „Zeszyty Naukowe. Zbliżenia Cywilizacyjne” 2014, 10, s. 281–307.
- Szczerbiak A., *Mało prezesek. W biznesie wciąż rządzą mężczyźni*, „Polityka”, 30.09.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1594411,1,malo-prezesek-w-biznesie-wciaz-rzadza-mezczyzni.read>, [dostęp: 26.04.2019].
- Szczerek Z., *Czy Rosja jest zagrożeniem dla Łotwy*, „Polityka”, 27.12.2016, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1688164,1,czy-rosja-jest-zagrozeniem-dla-lotwy.read>, [dostęp: 27.04.2019].
- Szczerek Z., *Łotwa: kto swój, a kto obcy?*, „Polityka”, 14.10.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1595699,1,lotwa-kto-swoj-a-kto-obcy.read>, [dostęp: 27.04.2019].
- Szostkiewicz A., *Jak się dziś czuje Bóg*, „Polityka”, 25.09.2018, [online], <https://www.polityka.pl/niezbednik/wspolczesny/1764524,1,jak-sie-dzis-czuje-bog.read>, [dostęp: 17.04.2019].
- Świerczyński M., *Amerykanie wzmacniają Europę i czekają na wsparcie*, „Polityka”, 14.02.2018, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1737994,1,amerykanie-wzmacniają-europe-i-czekają-na-wsparcie.read>, [dostęp: 26.04.2019].
- Turlej E., *Kto poszedł do kina na „Pięćdziesiąt twarzy Greya”*, „Polityka”, 3.03.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1610779,1,kto-poszedl-do-kina-na-piecdziesiat-twarzy-greya.read>, [dostęp: 21.04.2019].
- Wilczak J., *Polska, Litwa, Łotwa i Estonia – sporo nas łączy, sporo też dzieli*, „Polityka”, 22.11.2015, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1640881,1,polska-litwa-lotwa-i-estonia--sporo-nas-laczy-sporo-tez-dzieli.read>, [dostęp: 28.04.2019].
- Winiecki J., *A jak świętują inne stuletnie kraje?*, „Polityka”, 11.11.2018, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1771154,1,a-jak-swietuja-inne-stuletnie-kraje.read>, [dostęp: 21.04.2019].
- Winiecki J., *Obama w Tallinie przed szczytem NATO – demonstracja pod adresem Putina*, „Polityka”, 3.09.2014, [online], <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1591347,1,obama-w-tallinie-przed-szczytem-nato--demonstracja-pod-adresem-putina.read?page=151&moduleId=4781>, [dostęp: 26.04.2019].
- Wojnar M., *Zapomniany sąsiad*, „Nowa Europa Wschodnia”, 23.12.2013, [online], <http://www.new.org.pl/1273-zapomniany-sasiad>, [dostęp: 5.06.2019].